Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

17. března 2016*

„Řízení o předběžné otázce — Duševní vlastnictví — Směrnice 2004/48/ES — Článek 13 odst. 1 — Audiovizuální dílo — Činnost, která porušuje práva z duševního vlastnictví — Náhrada škody — Způsoby výpočtu — Paušální částka — Morální újma — Zahrnutí“

Ve věci C-99/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) ze dne 12. ledna 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 27. února 2015, v řízení

Christian Liffers

proti

Producciones Mandarina SL,

Mediaset España Comunicación SA, dříve Gestevisión Telecinco SA,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení J. L. da Cruz Vilaça, předseda senátu, F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits a M. Berger (zpravodajka), soudci,

generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Ch. Lifferse E. Jordi Cubellsem, abogado,

— za společnost Producciones Mandarina SL A. González Gozalem, abogado,

— za společnost Mediaset España Comunicación SA R. Seelem, abogado,

— za španělskou vládu M. Sampol Pucurullem, jako zmocněncem,

— za německou vládu T. Henzem a J. Kemper, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: španělština.

— za francouzskou vládu D. Colasem a D. Segoinem, jako zmocněnci,

— za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,

— za Evropskou komisi E. Gippini Fournierem a F. Wilmanem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 19. listopadu 2015,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 13 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví (Úř. věst. L 157, s. 45; Zvl. vyd. 17/02, s. 32).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Ch. Liffersem na jedné straně a společnostmi Producciones Mandarina SL (dále jen „společnost Mandarina“) a Mediaset España Comunicación SA, dříve společnost Gestevisión Telecinco SA, (dále jen „společnost Mediaset“) na straně druhé ve věci řízení o porušení práva duševního vlastnictví.

Právní rámec

Unijní právo

3 Body 10, 17 a 26 odůvodnění směrnice 2004/48 zní:

„(10) Cílem této směrnice je sblížení právních systémů [členských států] tak, aby byla zajištěna vysoká, rovnocenná a stejnorodá úroveň ochrany [duševního vlastnictví na] vnitřní[m] trhu.

[...]

(17) Opatření, řízení a nápravná opatření stanovená touto směrnicí je třeba pro každý případ určit takovým způsobem, aby byla řádně zohledněna zvláštní povaha daného případu, včetně zvláštních vlastností každého práva duševního vlastnictví, a ve vhodných případech úmyslná nebo neúmyslná povaha tohoto porušení práva.

[...]

(26) Při hrazení škod způsobených porušením práva porušovatelem, který věděl nebo rozumně vědět měl, že porušuje právo, by při stanovení výše náhrady škody přiznané nositeli práva měla být zohledněna všechna příslušná hlediska, jako ušlý zisk nositele práv nebo neoprávněné zisky porušovatele práv a ve vhodných případech morální újma způsobená nositeli práv. Jako alternativa, například pokud by bylo […] obtížné určit výši skutečně způsobené škody, může být výše náhrady škody odvozena od licenčních poplatků nebo poplatků, které by škůdce zaplatil, kdyby požádal o souhlas s užitím dotčených práv duševního vlastnictví. Cílem není zavést povinnost stanovit náhradu škody jako trest, ale umožnit odškodnění na základě objektivních kritérií s přihlédnutím k nákladům vzniklým nositeli práv, jako jsou náklady na zjištění porušení práva a totožnosti porušovatele.“

4 Článek 13 odst. 1 této směrnice, nadepsaný „Náhrada škody“, stanoví:

„Členské státy zajistí, aby příslušné soudní orgány na žádost poškozeného nařídily porušovateli práv vykonávajícímu činnost, o níž věděl nebo rozumně vědět měl, že porušuje práva, zaplatit nositeli práv náhradu škody odpovídající skutečné újmě, kterou skutečně utrpěl v důsledku porušení práva.

Při stanovení náhrady škody soudní orgány:

a) přihlédnou ke všem vhodným aspektům, jako jsou nežádoucí hospodářské důsledky, včetně ztráty zisku, kterou poškozený utrpěl, k neoprávněným ziskům porušovatele práv a případně i k jiným než hospodářským hlediskům, jako je morální újma způsobená nositeli práv porušovatelem;

nebo

b) jako alternativu k písmenu a) mohou ve vhodných případech stanovit náhradu škody jako paušální částku na základě takových hledisek, jako je alespoň výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by musely být zaplaceny, kdyby porušovatel práv požádal o udělení oprávnění k užívání příslušných práv duševního vlastnictví.

[...]“

Španělské právo

5 Článek 140 zákona o duševním vlastnictví, schválený královským legislativním nařízením 1/1996, kterým se schvaluje kodifikované znění zákona o duševním vlastnictví a ve kterém jsou upravena, upřesněna a harmonizována právní ustanovení platná v této oblasti (Real Decreto Legislativo 1/1996, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley de Propiedad Intelectual, regularizando, aclarando y armonizando las disposiciones legales vigentes sobre la materia), ze dne 12. dubna 1996 (BOE č. 97, s. 14369), ve znění zákona 19/2006, kterým se rozšiřují prostředky ochrany práv duševního a průmyslového vlastnictví a stanoví procesní pravidla s cílem usnadnit uplatnění různých nařízení Společenství (ley 19/2006, por la que se amplían los medios de tutela de los derechos de propiedad intelectual e industrial y se establecen normas procesales para facilitar la aplicación de diversos reglamentos comunitarios), ze dne 5. června 2006 (BOE č. 134, s. 21230, dále jen „zákon o duševním vlastnictví“), stanoví:

„1. Odškodnění, které náleží nositeli porušeného práva, nezahrnuje pouze hodnotu ztráty, která mu vznikla, ale také hodnotu ušlého zisku vyplývajícího z porušení jeho práva. Výše odškodnění může případně zahrnovat i náklady na zjištění porušení práva vynaložené na získání přiměřených důkazů o tom, že došlo k porušení práva, jež je předmětem soudního řízení.

2. Odškodnění se určuje dle volby poškozeného podle některého z následujících kritérií:

a) Nežádoucí hospodářské důsledky, včetně ztráty zisku, kterou poškozený utrpěl, a neoprávněné zisky porušovatele práv dosažené nepovoleným užíváním. Morální újma se odškodňuje i tehdy, pokud není prokázána hospodářská újma. Při jejím vyčíslení je třeba přihlédnout k okolnostem porušení práva, závažnosti porušení a míře neoprávněného šíření díla.

b) Částka, kterou by poškozený obdržel jako odměnu, kdyby porušovatel práv požádal o udělení oprávnění k užívání příslušných práv duševního vlastnictví.“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

6 Christian Liffers je režisérem, scénáristou a producentem audiovizuálního díla nazvaného *Dos patrias, Cuba y la noche* (Dvě domoviny – Kuba a noc), které vypráví šest osobních intimních příběhů různých obyvatel Havany (Kuba), jejichž společným rysem je homosexuální nebo transsexuální orientace dotyčných osob.

7 Společnost Mandarina vyrobila audiovizuální dokument o dětské prostituci na Kubě, který zachycuje trestnou činnost zaznamenanou prostřednictvím skryté kamery. Do tohoto dokumentu bylo zakomponováno několik pasáží díla *Dos patrias, Cuba y la noche*, aniž byl C. Liffers požádán o udělení oprávnění. Tento dokument byl vysílán stanicí španělské televize Telecinco, jejímž vlastníkem je společnost Mediaset.

8 Christian Liffers podal proti společnostem Mandarina a Mediaset žalobu u Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (obchodní soud č. 6 v Madridu), v níž se domáhal zejména toho, aby soud těmto společnostem nařídil, aby upustily od veškerého porušování jeho práv duševního vlastnictví, a uložil jim, aby mu zaplatily částku 6 740 eur z důvodu porušení jeho užívacích práv, jakož i další částku 10 000 eur jakožto odškodnění za morální újmu, která mu podle jeho názoru vznikla.

9 Christian Liffers vyčíslil výši náhrady škody za porušení užívacích práv ke svému dílu na základě výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by mu musely být zaplaceny, kdyby ho společnosti Mandarina a Mediaset požádaly o udělení oprávnění k užívání příslušných práv duševního vlastnictví, a vycházel tak z čl. 140 odst. 2 písm. b) zákona o duševním vlastnictví, který umožňuje poškozenému nositeli práva duševního vlastnictví, aby vyčíslil náhradu škody na základě výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by mu musely být zaplaceny, kdyby ho porušovatel práva požádal o udělení oprávnění k užívání tohoto práva (dále jen „hypotetické licenční poplatky“). Na rozdíl od způsobu výpočtu, který je upraven v odstavci 2 písm. a) téhož článku, u tohoto způsobu žadatel o náhradu škody nemusí určit rozsah újmy, která mu skutečně vznikla. C. Liffers za tímto účelem použil sazebník Organizace pro kolektivní správu práv výrobců audiovizuálních děl (Entidad de Gestión de Derechos de los Productores Audiovisuales). K takto stanovené výši majetkové újmy C. Liffers přičetl paušální částku jakožto náhradu morální újmy, která mu podle jeho názoru vznikla.

10 Juzgado de lo Mercantil nº 6 de Madrid (obchodní soud č. 6 v Madridu) žalobě C. Lifferse částečně vyhověl a uložil společnostem Mandarina a Mediaset mimo jiné to, aby Ch. Liffersovi vyplatily částku 3 370 eur jako náhradu majetkové újmy způsobené tímto porušením, jakož i částku 10 000 eur za morální újmu. Audiencia Provincial de Madrid (oblastní soud v Madridu) na základě odvolání změnil výši odškodnění za majetkovou újmu na částku 962,33 eura a v plném rozsahu zrušil tu část napadeného rozhodnutí, v níž bylo společnostem Mandarina a Mediaset uloženo nahradit morální újmu. Tento soud byl totiž přesvědčen, že jelikož se C. Liffers rozhodl pro způsob výpočtu založený na hypotetických licenčních poplatcích podle čl. 140 odst. 2 písm. b) zákona o duševním vlastnictví, nemohl již vedle toho požadovat odškodnění morální újmy. Pokud se chtěl domáhat tohoto druhu odškodnění, měl se rozhodnout pro způsob výpočtu upravený v odstavci 2 písm. a) uvedeného článku. Volba jednoho způsobu výpočtu vylučuje způsob druhý, takže kombinace obou dvou není možná.

11 V rámci kasačního opravného prostředku podaného u předkládajícího soudu – Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) – C. Liffers namítl, že odškodnění morální újmy musí být přiznáno vždy, ať už se žadatel rozhodl pro způsob výpočtu újmy podle čl. 140 odst. 2 písm. a) zákona o duševním vlastnictví, nebo pro způsob podle písm. b) tohoto ustanovení. Předkládající soud má pochybnosti ohledně výkladu čl. 13 odst. 1 směrnice 2004/48 a čl. 140 odst. 2 zákona o duševním vlastnictví, který má toto ustanovení směrnice provést do španělského práva.

12 Za těchto podmínek se Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Lze čl. 13 odst. 1 směrnice 2004/48 vykládat v tom smyslu, že neumožňuje, aby se poškozený v důsledku porušení práv duševního vlastnictví, který se domáhá odškodnění majetkové újmy vypočtené na základě výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by mu musely být zaplaceny, kdyby porušovatel práv požádal o udělení oprávnění k užívání dotyčných práv duševního vlastnictví, domáhal i odškodnění způsobené morální újmy?“

K předběžné otázce

13 Předkládající soud se svojí otázkou táže v podstatě na to, zda musí být čl. 13 odst. 1 směrnice 2004/48 vykládán v tom smyslu, že neumožňuje, aby se poškozený v důsledku porušení práv duševního vlastnictví, který se domáhá odškodnění majetkové újmy vypočtené podle odstavce 1 druhého pododstavce písm. b) tohoto článku na základě hypotetických licenčních poplatků, domáhal i odškodnění morální újmy, jak je uvedeno v odstavci 1 druhém pododstavci písm. a) uvedeného článku.

14 Podle ustálené judikatury Soudního dvora v tomto ohledu platí, že při výkladu ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (rozsudek Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, bod 28 a citovaná judikatura).

15 Co se zaprvé týče znění čl. 13 odst. 1 druhého pododstavce písm. b) směrnice 2004/48, je třeba konstatovat, že i když toto ustanovení nezmiňuje morální újmu jako hledisko, ke kterému musí soudní orgány přihlédnout při stanovení náhrady škody, která má být zaplacena nositeli práv, zohlednění tohoto druhu újmy ani nevylučuje. Vzhledem k tomu, že uvedené ustanovení upravuje možnost stanovit náhradu škody jako paušální částku „alespoň“ na základě hledisek, která jsou v něm uvedena, umožňuje, aby byla do této částky pojata i jiná hlediska, mezi něž může případně patřit i odškodnění morální újmy způsobené nositeli těchto práv.

16 Zadruhé je třeba uvést, že takový závěr potvrzuje i analýza kontextu, v němž se předmětné ustanovení nachází.

17 Článek 13 odst. 1 první pododstavec směrnice 2004/48 totiž zakotvuje obecné pravidlo, podle kterého musí příslušné soudní orgány porušovateli práv nařídit, aby poškozenému nositeli práv duševního vlastnictví zaplatil náhradu škody „odpovídající skutečné újmě, kterou skutečně utrpěl v důsledku porušení práva“. Jak přitom poznamenal generální advokát v bodě 28 svého stanoviska, taková morální újma, jakou je poškození dobré pověsti autora díla, představuje – je-li prokázána – součást újmy, kterou autor skutečně utrpěl.

18 Samotné znění čl. 13 odst. 1 druhého pododstavce písm. b) směrnice 2004/48 ve spojení s prvním pododstavcem tohoto odstavce tudíž vylučuje, aby v případě, že dotyčný nositel práv skutečně utrpěl morální újmu, byl výpočet náhrady škody, která mu má být zaplacena, založen výlučně na výši hypotetických licenčních poplatků.

19 Dále je třeba uvést, že příslušné soudní orgány mohou použít metodu paušálního výpočtu podle čl. 13 odst. 1 druhého podstavce písm. b) směrnice 2004/48 jako alternativu k písmenu a) pouze „ve vhodných případech“.

20 Jak je přitom uvedeno v bodě 26 odůvodnění zmíněné směrnice, posledně uvedený výraz se uplatní „například pokud by bylo […] obtížné určit výši skutečně způsobené škody“. Výše náhrady škody může být za takových podmínek odvozena od licenčních poplatků nebo poplatků, které by musely být zaplaceny za užívání práv duševního vlastnictví za běžných okolností, čímž se nezohledňuje případná morální újma.

21 Co se konečně týče cílů, které sleduje směrnice 2004/48, je třeba nejprve připomenout, že jejím cílem je podle bodu 10 jejího odůvodnění mimo jiné zajistit vysokou, rovnocennou a stejnorodou úroveň ochrany duševního vlastnictví na vnitřním trhu.

22 Z bodu 17 odůvodnění této směrnice dále vyplývá, že opatření, řízení a nápravná opatření, která tato směrnice stanoví, je třeba pro každý případ určit takovým způsobem, aby byla řádně zohledněna zvláštní povaha daného případu.

23 A konečně v bodě 26 odůvodnění zmíněné směrnice je mimo jiné uvedeno, že při hrazení škod způsobených porušením práva porušovatelem by při stanovení výše náhrady škody přiznané nositeli práva duševního vlastnictví měla být zohledněna všechna příslušná hlediska a mimo jiné i morální újma, která mu byla způsobena.

24 Z bodů 10, 17 a 26 odůvodnění směrnice 2004/48 tedy vyplývá, že jejím cílem je dosáhnout vysoké úrovně ochrany práv duševního vlastnictví, která zohledňuje zvláštní okolnosti každého případu a je založena na způsobu výpočtu náhrady škody, který tyto zvláštní okolnosti bere v potaz.

25 S ohledem na cíle směrnice 2004/48 je třeba čl. 13 odst. 1 první pododstavec této směrnice vyložit v tom smyslu, že stanoví zásadu, podle které výpočet výše náhrady škody, jež má být zaplacena nositeli práva duševního vlastnictví, musí této osobě zajistit plnou náhradu újmy, kterou „skutečně utrpěla“, a to včetně případné morální újmy.

26 Jak přitom vyplývá z bodu 20 tohoto rozsudku, paušální stanovení výše náhrady škody, která má být uhrazena, toliko na základě hypotetických licenčních poplatků pokrývá pouze majetkovou újmu, která vznikla dotyčnému nositeli práva duševního vlastnictví, takže aby byla umožněna plná náhrada, musí mít tento nositel možnost domáhat se vedle takto vypočtené náhrady škody i odškodnění morální újmy, kterou případně utrpěl.

27 Za těchto podmínek je třeba na předběžnou otázku odpovědět tak, že čl. 13 odst. 1 směrnice 2004/48 musí být vykládán v tom smyslu, že umožňuje, aby se poškozený v důsledku porušení práv duševního vlastnictví, který se domáhá odškodnění majetkové újmy vypočtené podle odstavce 1 druhého pododstavce písm. b) tohoto článku na základě výše hypotetických licenčních poplatků, domáhal navíc i odškodnění morální újmy, jak je uvedeno v odstavci 1 druhém pododstavci písm. a) zmíněného článku.

K nákladům řízení

28 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

Článek 13 odst. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví musí být vykládán v tom smyslu, že umožňuje, aby se poškozený v důsledku porušení práv duševního vlastnictví, který se domáhá odškodnění

majetkové újmy vypočtené podle odstavce 1 druhého podstavce písm. b) tohoto článku na základě výše licenčních poplatků nebo poplatků, které by mu musely být zaplaceny, kdyby ho porušovatel práv požádal o udělení oprávnění k užívání dotyčných práv duševního vlastnictví, domáhal navíc i odškodnění morální újmy, jak je uvedeno v odstavci 1 druhém pododstavci písm. a) zmíněného článku.

Podpisy.